

Kedves vendégeink, tisztelt konferencia!

Megkülönböztetett tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit az Országos Széchényi Könyvtárban, Isten hozta Önöket! Nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy házigazdaként köszöntsem Önöket, s annál is nagyobb örömmel teszem ezt, mert régebben, évi rendszerességgel itt, az OSZK-ban tartották az EKE-konferenciákat, s tudtommal e szakmai nap hagyományát kívánják folytatni a szervezők ma is. Hadd bátorítsam őket, s üzenjem innen is nekik, az intézmény vezetősége nevében is, hogy a Nemzeti Könyvtár örömmel ad helyet szakmai együttgondolkodásunkat elősegítő minden érdemi rendezvénynek, kezdeményezésnek.

Tisztelt kollégák, hadd kezdjem azzal, hogy az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének sokrétű, értékmentő, értékkeremtő munkája sohasem egyfajta elszigeteltségben, önmagában, hanem éppen fordítva: a világi könyvtárakkal közösen, vállvetve valósulhat csak meg. A mai, olykor egyáltalán nem könnyű, minimum változónak mondható országos könyvtárügyi helyzetben fontos, hogy egy országos stratégia elkészültében az OSZK, mint nemzeti intézmény, mint zászlóshajó e könyvtárakkal való együttgondolkodásban, együttes tapasztalatokkal készüljön a következő évekre, melyek meghatározóak lesznek, úgy gondolom, a teljes közgyűjteményi terület szempontjából. Nagyjából azzal kell szembesülnünk, hogy ez a terület – fontosságát, múltját, jelentőségét tekintve – végképp elvész, háttérbe szorul, megbélyegzésre kerül, vagy mi magunk teszünk aktívan azért, (amolyan modern Münchhausen bárókként, ha kell), hogy ez

ne legyen így! Saját hajunknál fogva ránthatjuk ki megfeneklett helyzetünkől magunkat s a területet, felmutatva a cselekvés konkrét lehetőségeit, érdemei felsorolásán túl nélkülözhetetlenségét és értékkeremtő erejét, előremenekülve, ha kell.

Tudjuk, hogy a feladatok, a kihívások egyre nőnek, s ebben becsülettel igyekeznünk helytállni, lépést tartani és igen, iniciátornak is lenni, ha kell az egyházi könyvtárak. Fontos számukra a világi kollégákkal való együttműködés, s ez talán az egyik alapgondolata, legfontosabb területe, témája e mai konferenciának is. Ahogyan végigolvastam az elkövetkező előadások címeit, úgy vélem, ennek előmozdítása lesz, lehet az egyik elsődleges cél. Mert a *hogyanokról* lesz szó végső soron minden előadásban, s ez aktivitást és kreativitást mutat, pozitív szándékokat és tettekkészséget jelez.

Mindannyiunknak vannak persze napi intézményi gondjai. Vannak nehézségeink, s félelmeink is. Az egymásra utaltság ezért is mutatkozik meg ma olyan élesen. Az OSZK különösen fontos lehet az egyesülés tagjai számára, s fontos az egyházi könyvtárakért aggódók számára is nyilván. Az olyan egyházi könyvtárak ugyanis, ahol kevés ember gondoz hatalmas könyvanyagot, hatalmas és olykor felbecsülhetetlen értékeket, úgy gondolom, az OSZK módszertani segítsége nélkül nem tud majd eredményesen és hatékonyan működni. Az EKE által végzett munka ugyanakkor nyilván az OSZK szempontjából sem csupán fontos, de olykor egyenesen nélkülözhetetlen, feltétlen elismerendő és tanulságos. Én egy olyan

területnek a vezetőjeként köszönhetem most önöket, mely az alapvető könyvtörténeti kutatásokban, a kodikológiától a retrospektív nemzeti könyv- és sajtóbibliográfiákon át a nyomdatörténeti kutatásokig, minden eredményében tudja: a jeles egyéni munkák mellett is, hosszú távon csak a csapatjáték számíthat átütő sikerre. Elengedhetetlen, létfontosságú tehát az együttműködésnek az a termékenyen tárguló spektruma, mely az Egyesület és a Nemzeti Könyvtár közt már most is létezik. (Zárójelben jegyzem csak meg, hogy sokáig maga az EKE is itt, e házban volt bejegyezve; az indulás, az alapok pedig mindenki esetében meghatározók.)

S itt engedjenek meg nekem egy-két szubjektív szót is: az egyházi könyvtárak kultúrtörténeti szerepét mindenféle retorikai fordulat és túlzás nélkül mondom elengedhetetlennek. Elengedhetetlen a humán tudományi kutatás terén; elengedhetetlen az egyes univák megőrzése terén; s a közös eredmények felmutatása (például kiadványok és kiállítások, vagy akár konferenciák) terén. A tudományos kutatás egyszerű biztosításán túl magának a tudományos alapoknak és országos platformoknak a létrehozásában tehát!

Az egyházak életében és a világi könyvtárügy szempontjából ez egyaránt hangsúlyozandó. Én egy olyan igazgatóságot vezetek itt, a házon belül, ami a széles értelemben vett tudományos területet fedi le, s eredményeit tekintve joggal büszkélkedhet évi 25-30 kiadvánnyal, legalább féltucat rangos (hazai és nemzetközi) konferenciával, s több nagyszerű tárlattal, évente 2-3 nagykiállítással. (Ehhez igaz, egyfelől mintegy 40-50 olyan munkatárs is szükséges, aki szaktudása mellett folyamatos kutatással és tanulóssal tölti részben vagy egészben munkaidejét.) Jól

tudom, azok az intézmények, melyeket Önök képviselnek most, messze nem ekkora apparátussal működnek. Mégis azt mondom, az itteni eredményeink egyike sem valósulhatna meg jószerével, ha csak a saját állományunkra és kutatógárdánkra támaszkodnánk, ha az intézményi együttműködéseknek nem lennének személyi, szakmai, kollegiális élő kapcsolatai. E nélkül az egész könyvtárügy olyan lenne, mint a halott könyv, melyet mindenki tisztel, de senki nem forgat. Fizikai valójában meglehet létezni, ám tartalmát sosem képes már felmutatni. Vagy az írás, melyet nem tud már olvasni senki. A körünkben jelen lévő Ásványi Ilona egyik szép cikkében azt olvastam: egyházi és világi kollégák egyaránt rászorulunk égi pártfogónknak, Szent Jeromosnak pártfogására. Valóban. De gondoljunk rá nem csak mint egyházatyára, hanem elsődlegesen mint az írott kultúra átörökítésének, életben tartójának példaképére, akinek a Vulgata-t köszönhetjük.

Önöknek a legkevésbé sem kell kifejtennem, hogy bár az egyházi könyvtárak házunkban is a legrégebbi könyvtártípusnak tekinthetők, mégis rangjuknak, jogosultságuknak, létjoguknak visszaszerzését és finanszírozásuk biztos alapokra helyezését micsoda küzdelem előzte meg, s e könyvtártípus micsoda terhekkel küzd, milyen akadályokkal néz szembe ma is, nap mint nap. Magyarország 20. századi történelmét ismerve tudjuk, hogy 1950 után e könyvtárak egy része megsemmisült, s ha mégsem, amolyan könyvraktárrakká degradálódott. Zárt gyűjteményként, legfeljebb korlátozottan nyilvánosan működhetett. A rendszerváltás után ahhoz, hogy ezek a könyvtárak újra életre keljenek, hogy „visszaverekedjék” magukat az őket megillető helyre és az orszá-

gos könyvtári hálózatba belépjenek, sok esetben közgyűjteményi jellegüket kellett újfent bizonyítaniuk: azt, hogy közszolgáltatásokat nyújtó könyvtárak és nem (vagy nem csak) múzeumok, halott könyvraktárak. Ez a folyamat ma sem zárult még le sajnos minden tekintetben.

A nemzeti kultúrának, az írott kulturális emlékezetnek átmentőiként, egyenrangú örzőiként köszöntöm önöket, s e mai kon-

ferencián kívánok sikeres együttgondolkodást, az idők újfajta kihívásaira választ találó, sikeres együttműködések létrejöttét, és azt, hogy az ezeket is lehetővé tévő döntéshozók irányába alapos, konstruktív, előrelépést hordozó javaslatok szülessenek.

Boka László
tudományos igazgató
OSZK

Egyházi könyvtárak a 21. század elején

Ezzel a címmel rendezett szakmai konferenciát az EKE március 25-én az Országos Széchényi Könyvtárban, melynek fővédnöke a Magyar Könyvtárosok Egyesülete volt. A rendezvényen nemcsak az egyházi könyvtárak munkatársai vettek részt, hanem szép számmal érdeklődtek egyéb könyvtárakban dolgozó kollégák is.

Nem véletlenül, hiszen az elhangzott előadások egy része éppen arra a speciális helyzetre világított rá, melyben az EKE tagkönyvtárai működtek és működnek, a magyar könyvtári rendszerben elfoglalt helyünket vizsgálták, más részük pedig arra a kérdésre válaszolt, hogy hogyan tudunk megfelelni a 21. század kihívásainak, amelyek tagadhatatlanul új helyzet elé állítottak bennünket.

A múltba való visszatekintés (Ásványi Ilona) is azt a célt szolgálta, hogy identifikálni tudjuk önmagunkat, hiszen néhány évtizeden keresztül a diktatúra éveiben nem volt valódi helyünk a magyar könyvtárak rendszerében annak ellenére, hogy az egyházi a legrégebbi könyvtártípus. Ebben az időszakban előtérbe került a múzeumi funkció, miközben a könyvtári szolgáltatások csak korlátozottan működhettek. Kényszer szülte helyzet volt, hogy akkoriban „tudományos szakkönyvtáraknak” minősítettük magunkat, noha sem a működtetés, sem a finanszírozás tekintetében nem tudtunk megfelelni egy tudományos szakkönyvtárral szemben támasztható igényeknek.

A törvénykezés sem szabályozta a rendszerben elfoglalt helyünket, az első olyan könyvtári törvény, melynek hatálya az